

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 361

Agrobiznes 2014

Rozwój agrobiznesu

w okresie 10 lat przynależności Polski
do Unii Europejskiej

Redaktorzy naukowci

Anna Olszańska

Joanna Szymańska

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redaktor Wydawnictwa: Joanna Świrska-Korlub

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Justyna Mroczkowska

Łamanie: Małgorzata Czupryńska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,

The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-462-2

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:

EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.

ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	9
Halina Bartkiewicz , Czynniki wpływające na decyzje o obrocie ziemią rolniczą na przykładzie województwa lubuskiego.....	11
Katarzyna Boratyńska , Mechanizm bankructwa wybranego przedsiębiorstwa spożywczego	20
Katarzyna Domańska, Anna Nowak , Konkurencyjność polskiego rolnictwa na rynku Unii Europejskiej	29
Ludosław Drelichowski, Grzegorz Oszućik , Niektóre uwarunkowania rozwoju agrobiznesu w okresie po akcesji Polski do Unii Europejskiej	38
Maciej Dzikuć , Znaczenie wykorzystania współspalania biomasy w produkcji energii elektrycznej w Polsce	48
Maria Golinowska , Tendencje do zmian w nakładach na chemiczną ochronę rolnictwa w Polsce po roku 2004	57
Michał Jasiulewicz , Potencjał agrobiomasy lokalnej podstawą rozwoju biogazowni na przykładzie województwa zachodniopomorskiego	66
Elżbieta Kacperska , Konkurencyjność polskich artykułów rolnospożywczych na rynku Unii Europejskiej w latach 2004-2012.....	78
Halina Kałuża, Agnieszka Ginter , Innowacje w gospodarstwach rolniczych młodych rolników.....	89
Agnieszka Komor , Zmiany w rozmieszczeniu i specjalizacji regionalnej przemysłu spożywczego w układzie wojewódzkim	99
Jolanta Kondratowicz-Pozorska , Wsparcie rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2004-2013 i w perspektywie 2014-2020.....	108
Jerzy Kopiński , Trendy zmian głównych kierunków produkcji zwierzęcej w Polsce w okresie członkostwa w UE	117
Jakub Kraciuk , Znaczenie produktów rolnospożywczych w polsko-niemieckiej wymianie handlowej	130
Barbara Kutkowska , Rolnictwo dolnośląskie 10 lat po akcesji do Unii Europejskiej	139
Robert Mroczek, Mirosława Tereszczuk , Zmiany w polskim przemyśle mięsnym po przystąpieniu do Unii Europejskiej.....	152
Wiesław Musiał, Tomasz Wojewodziec , Innowacyjność w zakresie gospodarowania ziemią rolniczą w regionach rozdrobnionych agrarnie.....	162
Grażyna Niewęglowska , Gospodarstwa ekologiczne – szansą czy zagrożeniem dla polskiego rolnictwa?	169

Mirosława Marzena Nowak , Spółdzielczość mleczarska w okresie przynależności Polski do UE	177
Łukasz Popławski , Kierunki wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich w opinii mieszkańców gminy Słupia Jędrzejowska	186
Henryk Runowski , Kształtowanie się dochodów gospodarstw rolnych w Unii Europejskiej	195
Małgorzata Rutkowska-Podołowska , Zielone światło dla zysku – inwestycje ekologiczne	206
Adam Sadowski , Zmiany agrarne w polskim rolnictwie jako efekt przekształceń systemowych	215
Grzegorz Ślusarz, Marek Cierpiał-Wolan , Przeobrażenia strukturalne w rolnictwie Podkarpacia w dekadzie pełnego członkostwa Polski w UE	226
Iwona Szczepaniak , Strategie konkurencji stosowane przez polskich producentów żywności na rynku Unii Europejskiej	238
Elżbieta Jadwiga Szymańska , Zmiany strukturalne na rynku wieprzowiny w Polsce po integracji z Unią Europejską	249
Izabela Wielewska , Zainteresowanie upowszechnieniem inwestycji z zakresu odnawialnych źródeł energii w agrobiznesie	260
Aldona Zawajska , Zjawisko zagrabiania ziemi w kontekście praw własności	269
Dariusz Żmija , Innowacyjność przedsiębiorstw przemysłu spożywczego w Polsce	281
Maria Zuba-Ciszewska, Jan Zuba , Wpływ struktury i cen sprzedanych produktów mleczarskich na efektywność sprzedaży wybranej spółdzielni mleczarskiej w różnych okresach	290

Summaries

Halina Bartkiewicz , Factors influencing decisions on trading agricultural land on the example of the Lubuskie Voivodeship	19
Katarzyna Boratyńska , Mechanism of bankruptcy of selected food industry company	28
Katarzyna Domańska, Anna Nowak , Competitiveness of Polish agriculture on the European Union market	37
Ludosław Drelichowski, Grzegorz Oszućik , Some conditions for the development of agribusiness in the period after the Polish accession to the European Union	46
Maciej Dzikuć , The importance of biomass co-firing in electricity production in Poland	56
Maria Golinowska , Trends in changes of expenditure on chemical plant protection in Poland after 2004	65
Michał Jasiulewicz , Local agri-biomass potential as a basis of the biogas plants development on the example of West Pomeranian Voivodeship	76
Elżbieta Kacperska , Competitiveness of Polish agro-food products on the EU market in the years 2004-2012	88

Halina Kaluża, Agnieszka Ginter , Innovations in agricultural farms of young farmers	98
Agnieszka Komor , Changes in arrangement and regional specialization of food industry in voivodeship system	107
Jolanta Kondratowicz-Pozorska , Support for ecological farms in Poland in 2004-2013 and in the perspective of 2014-2020	116
Jerzy Kopiński , Trends of changes of the main kinds of animal production in Poland in the period of its membership in the UE	128
Jakub Kraciuk , The role of agri-food products in the German-Polish trade..	138
Barbara Kutkowska , Lower Silesian agriculture after 10 years since the accession to the European Union	151
Robert Mroczek, Mirosława Tereszczuk , Changes in the Polish meat industry after the accession to the European Union	160
Wiesław Musiał, Tomasz Wojewodziec , Innovativeness in management of agricultural land in regions with agrarian fragmentation	168
Grażyna Niewęglowska , Organic farms – an opportunity or a threat for Polish agriculture?	176
Mirosława Marzena Nowak , Dairy cooperatives during the Polish membership in the EU	185
Łukasz Popławski , Directions of multifunctional development of rural areas in the opinion of inhabitants of Słupia Jędrzejowska commune	194
Henryk Runowski , Shaping incomes of agricultural farms in the European Union	205
Małgorzata Rutkowska-Podolowska , Green light for profit – environmental investments	214
Adam Sadowski , The agrarian structure changes in Polish agriculture as a result of the systemic transformations	225
Grzegorz Ślusarz, Marek Cierpiał-Wolan , Structural changes in agriculture in Podkarpacie in the decade of Poland's full membership in the European Union	237
Iwona Szczepaniak , Competition strategies used by Polish food producers on the market of the European Union	248
Elżbieta Jadwiga Szymańska , Structural changes in the pigmeat market after Polish integration with the European Union	259
Izabela Wielewska , Interest in popularization of investments in renewable energy sources in agribusiness	268
Aldona Zawojcka , The phenomenon of land-grabbing in the context of property rights	280
Dariusz Żmija , Innovative character of food industry companies in Poland..	289
Maria Zuba-Ciszewska, Jan Zuba , The influence of the structure and prices of sold dairy products on the efficiency of sales of a selected milk cooperative in different periods of time	299

Katarzyna Domańska, Anna Nowak

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

KONKURENCYJNOŚĆ POLSKIEGO ROLNICTWA NA RYNKU UNII EUROPEJSKIEJ

Streszczenie: Celem niniejszego opracowania jest ocena pozycji konkurencyjnej polskiego rolnictwa wśród pozostałych członków Unii Europejskiej w aspekcie handlowym (na podstawie wskaźników handlu i pozycji w międzynarodowej wymianie towarowej) oraz w aspekcie efektywnościowym (w oparciu o wskaźniki produktywności). W pracy wykorzystano dane EUROSTAT z lat 2007-2011. Badania wykazały, że Polska w analizowanym okresie posiadała przewagi komparatywne w zakresie handlu żywnością oraz przewagę pod względem bieżącej produktywności kapitału.

Słowa kluczowe: konkurencyjność, rolnictwo, Unia Europejska, Polska.

DOI: 10.15611/pn.2014.361.03

1. Wstęp

Konkurencyjność jest aktualnie jednym z kluczowych zagadnień w ujęciu mikro-, mezo- i makroekonomicznym. Uzyskiwanie lepszych wyników na tle podmiotów konkurencyjnych jest środkiem warunkującym trwały rozwój zarówno przedsiębiorstw, jak i sektorów, regionów czy krajów na konkurencyjnym rynku [Domańska 2013].

Znaczenie konkurencyjności staje się coraz bardziej istotne również w odniesieniu do rolnictwa. Konkurencyjność sektorowa rolnictwa polskiego w dobie członkostwa w Unii Europejskiej jest kształtowana przede wszystkim przez Wspólną Politykę Rolną i jednolity rynek europejski. Jednym z głównych czynników determinujących poziom konkurencyjności międzynarodowej w tym sektorze są ceny podstawowych produktów rolnictwa w Unii Europejskiej, które generalnie są wyższe od cen światowych. Prowadzi to do niższej konkurencyjności tych produktów w stosunku do ich odpowiedników wytwarzanych poza tym ugrupowaniem [Krzyżanowski 2011].

Konkurencyjność jest zagadnieniem o skomplikowanym charakterze. Złożoność tego zjawiska pogłębia się jeszcze mocniej wobec współczesnych wyzwań związanych z procesami globalizacji światowej gospodarki oraz idei zrównoważonego

rozwoju w rolnictwie [Nosecka, Pawlak, Poczta 2011]. Sprawia to, że do jej oceny stosuje się wiele zróżnicowanych kryteriów. Latruffe dzieli miary konkurencyjności rolnictwa na te, które związane są z zarządzaniem strategicznym, oraz na wskaźniki konkurencyjności w zakresie handlu [Latruffe 2010]. Konkurencyjność można oceniać również na podstawie działań lub skutków, stąd wyróżnia się konkurencyjność czynnikową (określaną potencjałem do konkurowania na rynku międzynarodowym) oraz wynikową (wyrażaną miejscem w międzynarodowej rywalizacji gospodarczej) [Józwiak (red.) 2012]. Jak zauważa Adamkiewicz-Drwiłło, konkurencyjność wynikowa jest w pewnym sensie przejawem konkurencyjności czynnikowej [Adamkiewicz-Drwiłło 2002].

Celem niniejszego opracowania jest ocena pozycji konkurencyjnej polskiego rolnictwa wśród pozostałych członków Unii Europejskiej w aspekcie handlowym (na podstawie wskaźników handlu i pozycji w międzynarodowej wymianie towarowej) oraz w aspekcie efektywnościowym (w oparciu o wskaźniki produktywności). Główne źródło informacji wykorzystanych w analizie stanowią dane zaczerpnięte z oficjalnych statystyk Unii Europejskiej (EUROSTAT). Do badań przyjęto lata 2007-2011.

2. Istota i pomiar międzynarodowej konkurencyjności rolnictwa

W literaturze ekonomicznej konkurencyjność w aspekcie międzynarodowym jest różnie definiowana. Gorynia i Łażniewska za konkurencyjność uznają zdolność gospodarki otwartej do zrównoważonego rozwoju w długim okresie i do organizowania przewagi konkurencyjnej w stosunku do innych krajów czy zorganizowanych grup [Gorynia, Łażniewska (red.) 2010]. OECD definiuje tę kategorię jako zdolność sprostania konkurencji międzynarodowej, czyli utrzymywania znaczącego eksportu oraz wysokiego poziomu i tempa wzrostu popytu wewnętrznego, przy czym saldo obrotów bieżących nie powinno ulec pogorszeniu [Skawińska (red.) 2002]. Z kolei w Instytucie Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej pod pojęciem konkurencyjności rozumie się zdolność lokowania żywności na rynkach zagranicznych oraz zdolność rozwijania efektywnego eksportu [Szczepanik (red.) 2009; Woś 2001].

Polskie rolnictwo stoi w obliczu zwiększania swojej konkurencyjności zarówno na rynku krajowym, jak i na rynkach międzynarodowych. Warunek konieczny osiągnięcia tego celu stanowią zmiany już na etapie producentów rolnych, którzy nie mają odpowiedniej pozycji konkurencyjnej. Podstawowym sposobem konkurowania jest zwiększanie efektywności mikroekonomicznej, a efektem skutecznego konkurowania jest uzyskiwanie wysokich przewag konkurencyjnych [Józwiak (red.) 2012].

Trudne do zmiany struktury rolnej, a także związana z tym atomizacja podmiotów sektora przyczyniają się do tego, że właściciele i użytkownicy gospodarstw rolnych nie są w stanie operować na rynku międzynarodowym, nie mogą też skutecznie walczyć o pozycję ekonomiczną na rynku wewnętrznym z podmiotami funkcjonującymi w ich otoczeniu. Zdecydowana większość gospodarstw rolnych ma do dyspo-

zycji bardzo ograniczone instrumenty konkurowania. Wśród czynników, które decydują o specyfice badań nad konkurencyjnością rolnictwa i jego podmiotów, należy wymienić również ograniczoną mobilność czynników produkcji zaangażowanych w tym sektorze produkcji, dominujący udział przetwórstwa w zagospodarowaniu produktów rolnych, a także zależność wyników ekonomicznych podmiotów sektora rolnego od zdolności konkurencyjnej firm przemysłu spożywczego [Nosecka, Pawlak, Poczta 2011].

Poprawa konkurencyjności polskiego rolnictwa w stosunku do innych krajów jest warunkiem kluczowym z punktu widzenia dalszego rozwoju tego sektora gospodarki. Istotne znaczenie ma zatem pomiar poziomu zdolności do konkurowania naszego rolnictwa i jej ocena na tle pozostałych państw Unii Europejskiej. Do pomiaru międzynarodowej pozycji można wykorzystywać różnorodne mierniki. Wśród miar wynikowych najczęściej wymieniane są wskaźniki handlu i pozycji w międzynarodowej wymianie towarowej oraz wskaźniki efektywności mikroekonomicznej [Strojny 2010]. Pierwsza z wymienionych grup mierników dostarcza informacji o pozycji danego kraju w zakresie wymiany towarowej oraz pozwala oszacować specjalizację danego kraju. Miary te, mimo licznych słabości [Bossak, Bieńkowski (red.) 2000; Wziątek-Kubiak 2000], są grupą wskaźników najczęściej wykorzystywaną do oceny międzynarodowej pozycji konkurencyjnej. Również często używane do oceny pozycji konkurencyjnej są mierniki efektywności działania podmiotów gospodarczych. Wśród nich należy wymienić produktywność, która według Komisji Europejskiej jest najbardziej wiarygodnym wskaźnikiem konkurencyjności w długim okresie [European Commission 2009]. Definiowana jest ona najczęściej jako zdolność czynników produkcji do wytwarzania produkcji [Latruffe 2010].

3. Pozycja konkurencyjna polskiego rolnictwa w aspekcie handlowym

Oceny pozycji konkurencyjnej polskiego rolnictwa w aspekcie handlowym dokonano w oparciu o takie wskaźniki, jak:

- Indeks komparatywnej przewagi eksportu – ustalony jako relacja dwu ilorazów. Pierwszy przedstawia stosunek eksportu żywności w określonym kraju do eksportu żywności w Unii Europejskiej, natomiast drugi – stosunek ogólnego eksportu towarowego w danym kraju do ogólnego eksportu w Unii Europejskiej [Nosecka, Pawlak, Poczta 2011].
- Wskaźnik pokrycia importu eksportem – obliczony jako relacja eksportu żywności danego kraju do importu produktów żywnościowych do tego kraju [Nosecka, Pawlak, Poczta 2011].
- Wskaźnik handlu wewnątrzgałęziowego Grubela-Lloyda – określony jako relacja sumy eksportu i importu żywności w danym kraju, pomniejszonej o wartość bezwzględną różnicy tych wielkości do sumy eksportu i importu żywności w tym kraju [Weresa (red.) 2006]. Uzyskane wyniki zamieszczono w tab. 1.

Tabela 1. Konkurencyjność rolnictwa państw członkowskich Unii Europejskiej w aspekcie handlowym w latach 2007-2011

Państwo	Indeks relatywnej komparatywnej przewagi eksportu		Wskaźnik pokrycia importu eksportem [%]		Wskaźnik handlu wewnątrzgałęziowego Grubela-Lloyda [%]	
	średnia	dynamika	średnia	dynamika	średnia	dynamika
	-	%, 2007 = 100	%	%, 2007 = 100	%	%, 2007 = 100
Austria	0,85	98,1	98,61	95,7	98,61	99,8
Belgia	1,05	95,9	116,47	99,4	92,39	100,3
Bułgaria	1,36	139,2	102,16	134,1	94,95	101,7
Cypr	2,43	78,4	24,62	92,9	39,49	94,4
Dania	2,23	92,9	159,94	99,8	76,94	100,1
Estonia	1,05	83,2	72,52	117,6	83,97	109,8
Finlandia	0,27	125,8	37,19	90,0	54,16	92,7
Francja	1,41	103,7	125,96	100,4	88,54	99,8
Grecja	2,46	84,2	60,38	126,6	75,16	115,9
Hiszpania	1,66	96,6	109,09	117,2	95,58	92,9
Holandia	1,52	91,9	156,17	93,4	78,09	104,3
Irlandia	1,16	88,7	148,00	94,9	80,71	103,2
Litwa	2,00	85,8	121,60	96,6	90,28	101,9
Luksemburg	0,64	122,6	47,79	111,3	64,65	107,5
Łotwa	1,88	98,7	80,43	128,0	88,98	114,8
Malta	0,65	60,2	28,50	79,6	43,93	84,0
Niemcy	0,632	102,5	88,73	104,5	94,02	102,4
Polska	1,26	101,8	131,32	99,8	86,48	100,1
Portugalia	1,25	104,4	54,31	112,8	70,36	108,2
Republika Czeska	0,47	96,5	75,73	106,8	86,16	103,8
Rumunia	0,65	199,2	54,46	271,5	68,66	196,4
Słowacja	0,47	100,2	66,02	101,8	79,48	101,1
Słowenia	0,58	103,8	58,01	101,8	73,41	101,1
Szwecja	0,52	111,2	55,60	102,9	71,46	101,9
Węgry	0,84	110,9	147,23	102,8	80,93	98,3
Wielka Brytania	0,71	98,0	46,43	112,8	63,39	108,5
Włochy	0,86	106,6	80,54	103,7	89,21	102,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych EUROSTAT.

W latach 2007-2011 najwyższy poziom konkurencyjności mierzonej indeksem relatywnej komparatywnej przewagi eksportu osiągnęły takie kraje, jak: Grecja (2,46), Cypr (2,43) oraz Dania (2,23). Przewaga Grecji nad Finlandią, która miała najsłabszą pozycję pod względem tego miernika, była przeszło dziewięciokrotna. Ponadto wśród krajów, które wykazały się przewagą komparatywną w zakresie handlu żywnością, znalazły się również: Litwa, Łotwa, Hiszpania, Holandia, Francja, Bułgaria, Polska, Portugalia, Irlandia, Estonia i Belgia. Polska pod względem tego miernika uplasowała się na dziesiątym miejscu (z wynikiem 1,26), co świadczy o stosunkowo wysokiej konkurencyjności. W przypadku pozostałych krajów Wspólnoty analiza wykazała brak przewagi komparatywnej w odniesieniu do żywności, na co wskazuje wartość indeksu poniżej 1.

Z kolei najwyższy poziom wskaźnika pokrycia importu eksportem w badanym okresie odnotowano w przypadku Danii (159,9%), Holandii (156,2%) oraz Irlandii (148,0%). Dania osiągnęła przeszło sześciokrotną przewagę nad Cyprem, na którym analizowany wskaźnik uzyskał najniższą wartość. Ponadto poziom tego wskaźnika wyższy niż 100% odnotowano także na Węgrzech, Litwie, w Polsce, Francji, Belgii, Hiszpanii oraz Bułgarii. Oznacza to, że wymienione kraje mają specjalizację w zakresie produktów żywnościowych, co przekłada się na posiadanie względnej przewagi nad innymi państwami członkowskimi. Polska pod względem wskaźnika pokrycia eksportu importem znalazła się na stosunkowo wysokiej piątej pozycji.

Analiza poziomu następnego miernika, wskaźnika handlu wewnątrzgałęziowego, wskazuje na wysoką pozycję konkurencyjną Austrii (98,6%), Hiszpanii (95,6%) i Bułgarii (95,0%). Należy przy tym zaznaczyć, że Austria osiągnęła przeszło dwukrotną przewagę nad Cyprem, czyli krajem o najniższym poziomie tego wskaźnika. Wysokie, bliskie 100%, wartości tego miernika świadczą o występowaniu wymiany wewnątrzgałęziowej, co oznacza, że strumienie eksportu i importu produktów żywnościowych nakładają się w wysokim stopniu. Odzwierciedlają one zdolność wymienionych krajów, a zwłaszcza Austrii, do zaspokajania preferencji popytowych zagranicznych kontrahentów. Polska zajęła dziesiątą pozycję w rankingu sporządzonym w oparciu o wskaźnik Grubela-Lloyda.

4. Pozycja konkurencyjna polskiego rolnictwa w aspekcie efektywnościowym

W niniejszym opracowaniu wykorzystano cząstkowe miary produktywności, które obliczono dla ziemi, pracy i kapitału. Produktywność ziemi ustalono jako relację wartości produkcji do powierzchni użytków rolnych, natomiast produktywność pracy – jako stosunek wartości dodanej brutto rolnictwa do liczby osób pełnozatrudnionych w tym sektorze¹. Produktywność kapitału wyznaczono jako relację warto-

¹ Różnice w metodyce obliczania wskaźników produktywności poszczególnych czynników produkcji wynikają z faktu, że najlepszym miernikiem wydajności pracy jest wartość dodana brutto przypadająca na 1 osobę zatrudnioną.

Tabela 2. Produktywność czynników produkcji w rolnictwie państw członkowskich Unii Europejskiej w latach 2007-2011

Państwo	Produktywność ziemi		Produktywność pracy		Produktywność kapitału	
	średnia	dynamika	średnia	dynamika	średnia	dynamika
	euro/ha	%, 2007 = 100	euro/ AWU	%, 2007 = 100	euro/ 1 euro	%, 2007 = 100
Austria	2 051,85	132,2	20 196,7	116,2	1,20	96,1
Belgia	5 449,10	106,2	35 033,8	85,1	1,24	87,6
Bułgaria	779,63	131,9	3 368,2	161,0	1,50	98,7
Cypr	5 212,86	144,6	11 917,0	111,8	1,79	99,9
Dania	3 526,82	116,7	42 509,8	120,3	1,11	99,4
Estonia	734,68	112,2	8 815,7	134,1	1,33	90,0
Finlandia	1 853,58	114,3	15 856,9	128,8	1,05	101,3
Francja	2 243,33	110,7	32 640,0	108,9	1,33	95,2
Grecja	2 775,53	108,4	1 2066,2	123,5	1,61	82,2
Hiszpania	1 665,96	100,7	23 729,2	94,9	1,78	86,5
Holandia	12 787,66	109,5	45 831,3	93,8	1,27	91,2
Irlandia	1 350,13	104,2	9 197,5	92,2	1,13	98,2
Litwa	796,89	119,6	4 934,1	130,2	1,30	96,3
Luksemburg	2 633,75	96,7	27 757,9	66,6	1,06	82,6
Łotwa	545,70	103,9	2 895,1	95,2	1,22	88,3
Malta	12 093,40	90,6	12 953,5	88,7	1,70	101,0
Niemcy	2 832,59	114,5	27 844,5	99,0	1,18	93,7
Polska	1 330,66	123,6	3 601,3	116,9	1,46	97,5
Portugalia	1 716,50	104,2	6 095,9	102,3	1,37	93,7
Republika Czeska	1 226,07	114,6	9 508,2	152,5	1,14	100,9
Rumunia	1 154,33	123,8	3 756,9	181,0	1,43	101,9
Słowacja	1 078,95	113,9	5 992,0	161,6	1,13	96,4
Słowenia	2 380,88	119,0	5 301,9	122,0	1,20	101,9
Szwecja	1 673,92	111,8	22 830,2	111,1	1,12	91,6
Węgry	1 223,16	126,3	5 253,4	136,9	1,25	106,5
Wielka Brytania	1 390,87	119,9	30 002,0	123,4	1,32	106,3
Włochy	3 416,25	118,5	21 224,6	103,8	1,36	92,5
UE 27	2 027,39	113,0	13 533,8	114,4	1,33	94,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych EUROSTAT.

ści produkcji do wartości kapitału (zużycie pośrednie powiększone o amortyzację) [Czyżewski 2012].

Produktywność ziemi wykazuje znaczne zróżnicowanie w państwach członkowskich UE, wahając się od 545,7 euro/ha na Łotwie do 12 787,66 euro/ha w Holandii. W Polsce średnia wartość badanego wskaźnika za lata 2007-2011 wynosiła 1330,66 euro/ha i należała do najniższych we Wspólnocie. Jednocześnie warto zauważyć, że dynamika wzrostu produktywności ziemi była w Polsce wyższa niż przeciętnie w Unii Europejskiej. Wyższą niż na poziomie UE dynamikę obserwuje się także w większości państw, które przystąpiły do Wspólnoty razem z Polską lub później (Bułgaria, Cypr, Węgry, Rumunia). Niski poziom produktywności ziemi w Polsce można tłumaczyć ekstensywnym charakterem produkcji rolniczej, o którym świadczą mniejsze niż w krajach wysoko rozwiniętych nakłady plonotwórcze. W 2011 roku wydatki ponoszone na nawozy mineralne oraz środki ochrony roślin wynosiły w Polsce 91,49 euro² w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych i były prawie o połowę niższe niż na poziomie całej UE.

Produktywność pracy w rolnictwie UE, podobnie jak produktywność ziemi, charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem. Najwyższą jej wartość osiągają producenci w Holandii, Danii, Belgii oraz we Francji. W Polsce jest ona przeszło trzykrotnie niższa niż przeciętnie w UE. Podobną sytuację można zauważyć w takich państwach, jak: Bułgaria, Rumunia, Łotwa, Litwa, Węgry, Słowenia czy Słowacja. Dynamika wzrostu badanego wskaźnika w wymienionych krajach w latach 2007-2011 była jednak wyższa niż na poziomie Unii Europejskiej. Dysproporcje w produktywności pracy należy tłumaczyć m.in. różnicami w uzbrojeniu technicznym pracy oraz w poziomie zatrudnienia w rolnictwie. Należy zatem sądzić, że dalsza redukcja zatrudnienia w polskim rolnictwie będzie powodowała poprawę produktywności pracy w tym sektorze.

Przewagę względem wysoko rozwiniętego rolnictwa Europy Zachodniej wykazuje polskie rolnictwo pod względem bieżącej produktywności kapitału. Należy to przypisać niższym kosztom produkcji. Jak wskazują dane EUROSTAT, w 2011 roku w Polsce wartość zużycia pośredniego przypadającego na 1 ha wynosiła 936,6 euro i była niższa o 30% od tej, jaką odnotowano dla 27 krajów UE. Na cenowo-kosztowe źródła przewag polskich producentów rolnych wskazują także wyniki badań IERiGŻ. Jednak na przestrzeni lat przewagi te zmniejszają się [Urban, Szczepaniak, Mroczek 2010]. Potwierdza to m.in. malejący dystans pomiędzy Polską a wysoko rozwiniętymi krajami w poziomie zużycia pośredniego w przeliczeniu na 1 ha³.

² Na podstawie danych EUROSTAT.

³ Na podstawie danych EUROSTAT.

5. Zakończenie

Przeprowadzona w niniejszym opracowaniu analiza wykazała, że w badanym okresie polskie rolnictwo osiągało przewagę komparatywną w zakresie handlu żywnością. Wyniki badań wskazują także, że Polska posiada eksportową specjalizację w zakresie żywności. W latach 2007-2011 nasz kraj znajdował się na piątej pozycji pod względem pokrycia eksportu importem. Z punktu widzenia zaspokajania preferencji popytowych zagranicznych odbiorców w zakresie produktów żywnościowych Polska zajmowała w badanych latach dziesiątą pozycję wśród 27 krajów UE.

Ocena pozycji konkurencyjnej polskiego rolnictwa na rynku UE w aspekcie efektywnościowym wykazała niską jego konkurencyjność pod względem produktywności ziemi i pracy. Wynika to z problemów strukturalnych sektora rolnego w Polsce oraz ekstensywnego charakteru produkcji rolniczej. Z kolei w zakresie bieżącej produktywności kapitału Polska zajęła szóstą lokatę wśród krajów UE, co należy przypisać niższym kosztom produkcji.

Przewagi komparatywne Polski w zakresie handlu żywnością w latach 2007-2011 utrzymywały się na względnie stałym poziomie. Należy jednak przypuszczać, że w przyszłości będą się one zmniejszać z uwagi na malejące przewagi cenowo-kosztowe polskich producentów rolnych.

Literatura

- Adamkiewicz-Drwiłło H.G., 2002, *Uwarunkowania konkurencyjności przedsiębiorstwa*, PWN, Warszawa.
- Bossak J., Bieńkowski W. (red.), 2000, *Konkurencyjność gospodarki Polski w dobie integracji z Unią Europejską i globalizacji*, SGH, Warszawa.
- Czyżewski B., 2012, *Produktywność zasobów w rolnictwie w Polsce wobec paradygmatu zrównoważonego rozwoju*, *Studia Ekonomiczne*, nr 2, s. 165-188.
- Domańska K., 2013, *Konkurencyjność produkcji mleka w Polsce w ujęciu regionalnym*, *Roczniki Naukowe SERiA*, t. XV, z. 4, s. 105-111.
- European Commission 2009, *European Competitiveness Report 2008*, Brussels.
- Gorynia M., Łażniewska E. (red.), 2010, *Kompendium wiedzy o konkurencyjności*, PWN, Warszawa.
- Józwiak W. (red.), 2012, *Wzmacnianie pozycji polskiego rolnictwa – propozycje wstępne*, IERiGŻ, nr 65, Warszawa.
- Krzyżanowski J.T., 2011, *Wspólna polityka rolna UE a międzynarodowa konkurencyjność sektora rolniczego*, *Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie, „Problemy Rolnictwa Światowego”*, t. 11, z. 4, s. 125-128.
- Latruffe L., 2010, *Competitiveness, Productivity and Efficiency in the Agricultural and Agri-Food Sectors*, OECD Food, Agriculture and Fisheries Papers, No. 30, OECD Publishing, s. 7-30, <http://dx.doi.org/10.1787/5km91nkd6d6-en> (12.01.2014).
- Nosecka B., Pawlak K., Poczta W., 2011, *Wybrane aspekty konkurencyjności rolnictwa*, IERiGŻ, nr 7, Warszawa.
- Skawińska E. (red.), 2002, *Konkurencyjność przedsiębiorstw – nowe podejście*, PWN, Warszawa.

- Strojny J., 2010, *Konkurencyjność międzynarodowa sektorów rolno-żywnościowych państw Unii Europejskiej w ujęciu dynamicznym*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie, nr 462, Kraków.
- Szczepaniak I. (red.), 2009, *Ocena konkurencyjności polskich producentów żywności po akcesji do Unii Europejskiej (synteza)*, IERiGŻ, nr 150, Warszawa.
- Urban R., Szczepaniak I., Mroczek R., 2010, *Polski sektor żywnościowy w pierwszych latach członkostwa*, IERiGŻ, nr 177, Warszawa.
- Weresa M. (red.), 2006, *Polska. Raport o konkurencyjności 2006. Rola innowacji w kształtowaniu przewag konkurencyjnych*, Instytut Gospodarki Światowej, SGH, Warszawa.
- Woś A., 2001, *Konkurencyjność wewnętrzna rolnictwa*, IERiGŻ, Warszawa.
- Wziątek-Kubiak A., 2000, *Analiza konkurencyjności polskiego przemysłu w okresie transformacji*, Working Paper No. 4, INE PAN, Warszawa.

COMPETITIVENESS OF POLISH AGRICULTURE ON THE EUROPEAN UNION MARKET

Summary: This paper identifies and examines the competitiveness position of Polish agriculture among other European Union members regarding trade (basing upon trade indicators and position in international goods exchange) as well as effectiveness (basing upon productivity coefficients). Data from official European Union statistics (EUROSTAT) are the main information source used in analysis concerning 2007-2011 years. The survey showed that Poland proved comparative advantages in food commerce and current capital productivity taking into consideration examined period.

Keywords: competitiveness, agriculture, European Union, Poland.